

Itt a GVH jelentése a tejpiacról: mutatjuk mely tényezők fűtik az inflációt

Versenypártoló javaslatokkal és szakmai konzultációval járul hozzá a GVH az infláció csökkentéséhez

Budapest, 2023. április 20. – Társadalmi konzultációra bocsátotta a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) a tej és tejtermékek piacán végzett gyorsított ágazati vizsgálat eredményeit összefoglaló jelentéstervezetét. A GVH szakértői az élelmiszerpiacokon elsőként a tej és tejtermékek piacán elemezték a fogyasztói árak nagymértékű emelkedése mögött rejlő – a versenyjogot érintő – okokat. Az elemzés megállapításai alapján a versenyhatóság hat javaslatot fogalmazott meg. Ezekben a GVH szakértői többek között felvetik a nyerstej árképletének felülvizsgálatát, szakmai segítséget ajánlanak az élelmiszer-árstoppal kapcsolatos jövőbeli jogalkotói megfontolásokhoz, javasolják a fogyasztói árak összehasonlíthatóságának erősítését, felvetik a növényi italok árképzésének átgondolását, illetve további hatósági fellépést is szükségesnek tartanak az élelmiszerkereskedelem területén. Az ágazat szereplői egy hónapig, május 20-ig véleményezhetik a GVH honlapján elérhető jelentéstervezetet, ennek keretében a versenyhatóság április 26-ára, jövő hét szerdára személyes szakmai konzultációra hívta meg az ágazati szereplőket tömörítő szakmai szervezeteket.

Az élelmiszerárak gyors emelkedése egész Európában nehézségeket okoz a lakosság és a gazdasági élet valamennyi szereplője számára. Az infláció leküzdése ezért közös cél, a családok, a gazdaság és a piaci verseny védelme érdekében a nemzeti versenyhatóságnak minden rendelkezésére álló eszközt meg kell ragadnia.

A tejek és tejtermékek körében a fogyasztói árak nagymértékű emelkedése volt tapasztalható. Ezzel párhuzamosan, a GVH-hoz érkezett jelzések alapján a tejipari ágazatban termelő és feldolgozó tevékenységet végző hazai piaci szereplők beszállítói pozíciói gyengülő tendenciát mutattak. Ezért a versenyhatóság 2023. január 20-án gyorsított ágazati vizsgálatot indított a tejek és tejtermékek piacán, miután felmerült a verseny torzulásának lehetősége is a szektorban.

A GVH szakértői a gyorsított ágazati vizsgálat során számos helyszíni kutatást folytattak le tejfeldolgozóknál és élelmiszer-kiskereskedelmi láncoknál. Ezzel párhuzamosan a hatóság széleskörű adatgyűjtést végzett a hazai tejágazat értékláncának valamennyi szintjén: adatkéréssel fordult tejtermelőkhez, tejfeldolgozókhöz, szövetkezetekhez, kiskereskedőkhöz, szakmai érdekképviseletekhez. A GVH szakértői több mint 140 adatszolgáltatást értékelték, tehát a gyorsított ágazati vizsgálat eredményeként megfogalmazott megállapítások és javaslatok nem egyedi véleményeken, hanem az egész ágazatot lefedő tényadatokon alapulnak. A vizsgálat során a GVH szakértői hét alapvető, a lakosság körében legnépszerűbb tejtermék (1,5%-os ESL tej, 2,8%-os ESL tej, 20%-os tejföl, 80%-os vaj, félzsíros tehéntúró, trappista sajt, natúr joghurt) árának alakulását elemezték részletesen.

Az inflációt csökkentő versenypártoló javaslatok:

1. Nyerstej alapárprognózis felülvizsgálata

A GVH javasolja a Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács által alkalmazott nyerstej alapárprognózis módszertanának felülvizsgálatát.

A nyerstej árát jelentős mértékben befolyásoló módszertan jelenleg egy olyan árképletten alapul, amelynek egyes elemei 2023-ban tovább növelhetik a tejtermékek áremelkedését, ezzel fűtve az inflációt. A GVH ezért az árképlet felülvizsgálatát javasolja a Terméktanács számára, melyhez a nemzeti versenyhatóság felajánlja szakmai támogatását. A hatóság javaslata a magyar fogyasztókat és a magyar termelőket is védi, a revízió ugyanis nem csak az infláció mérséklődéséhez, hanem a hazai tejtermelők versenyképességének erősítéséhez is hozzájárulhat.

2. Szakmai konzultációs segítség az élelmiszer árstop tekintetében

Figyelemmel a szociálpolitikai célú árstopok gazdasági versenyre gyakorolt torzító hatására, a GVH szakmai konzultációs segítséget ajánl az árstoppal kapcsolatos jövőbeli jogalkotói megfontolásokhoz.

A GVH vizsgálata igazolta, hogy a kiskereskedelem szereplői az egyes élelmiszerek fogyasztói áraira átmeneti jelleggel, szociális támogatás céljával bevezetett árstopok következtében felmerülő veszteségeik csökkentésére törekedtek, egyes, árstoppal nem érintett termékek esetében magasabb árrestet realizáltak **2022-ben**. Ugyanakkor a GVH elemzése mindössze hét konkrét termék árfolyamatait vizsgálta, miközben a kiskereskedelmi szektor több tízezer cikkelemmel dolgozik, és az aggregált pénzügyi beszámolók tanúságai alapján a nyereség csökkenése látható a kiskereskedelmi szereplők többsége esetében 2022-ben.

3. Online árfigyelő rendszer fejlesztése és üzemeltetése

A gyorsított ágazati vizsgálat során feltártak, illetve néhány EU-tagország tapasztalatai alapján a GVH elnöke online árfigyelő adatbázis és alkalmazás létrehozását javasolta a Kormánynak az élelmiszertermékek fogyasztói árainak nyomon követhetősége érdekében, amelynek megvalósítása folyamatban van.

A GVH álláspontja szerint egy ilyen típusú fejlesztés a kiskereskedelmi árak átláthatóságának és jobb összehasonlíthatóságának köszönhetően fokozhatja a versenyt, ami hosszú távon is mérséklő hatással lehet az árakra, illetve erősítheti a vásárlói (fogyasztói) tudatosságot. A vizsgálat során összegyűjtött nemzetközi tapasztalatok is megerősítik ezt a várakozást. Az árfigyelő rendszer tervezése fogyasztói kutatások eredményei, valamint hazai és külföldi minták elemzése alapján történik, hogy a rendszer minél szélesebb fogyasztói kör potenciális felhasználói igényeit legyen képes kielégíteni.

4. Növényi italok árképzése, fogyasztásuk ösztönzése

A GVH javasolja a növényi italok és szójagurtok fogyasztóinak kedvezőbb helyzetbe hozását kereskedelempolitikai eszközökkel.

A laktózérzékenység és a tejallergia nagyon gyakori ételallergiák, amelyek akár a magyar népesség 35%-át is érinthetik. A GVH szakértői ezért áttekintették a növényi italok (*mandulaital, rizsital, zabital*) és a szójagurtok árfolyamatait, illetve az értékesítési lánc egyes szereplőinek árképzését. Az elemzés eredményei azt mutatják, hogy e termékek importára alig növekedett 2019 és 2022 között, viszont a belföldi forgalmazók értékesítési árai, ezen keresztül pedig árrésük 2022 őszétől emelkedésnek indult. Ez vélhetően a tejtermékek, mint közeli helyettesítők áremelkedéséhez kapcsolódik, ami viszont kedvezőtlen, inflációt gerjesztő folyamat. Szintén lényeges, sokakat érintő megállapítás, hogy a növényi italok és szójagurtok kereskedői árrése és áfaszintje magasabb, mint a kapcsolódó tejtermékeké, ami a különféle ételérzékenységekkel küzdő, ilyen szempontból kiszolgáltatott, illetve a környezettudatos fogyasztók számára jelentős többletterhet jelent.

5. Fenntartható csomagolás ösztönzése

A GVH a hazai tejtermék értéklánc feldolgozói szintjén elhelyezkedő piaci szereplők számára javasolja – a gyakorlati lehetőségekhez mérten – a tejtermékek (elsősorban tej, tejföl és joghurt) visszaváltható csomagolásban történő értékesítésének ösztönzését.

A gyorsított ágazati vizsgálat során elvégzett költségelemzések és számos piaci szereplő (feldolgozó) nyilatkozata alapján megállapítható, hogy a csomagolóanyagok jelentősen drágultak az elmúlt időszakban. Erre tekintettel, illetve **fenntarthatósági szempontból is kedvező lenne, ha az erre alkalmas tejtermékek visszaváltható csomagolásban történő értékesítése ösztönzésre kerülne.**

6. Folyamatos versenyhivatali fellépés

A fokozottabb verseny és a csökkenő árak érdekében a nemzeti versenyhatóság a továbbiakban is kiemelt figyelemmel tekint a kereskedelmi szektorra.

Több vizsgált termékénél is látható, hogy a kiskereskedelmi bruttó árrés forintban mért növekedése magasabb volt az arányosan a vizsgált termékre jutó költségek emelkedésénél, így a kiskereskedők által a terméken realizált átlagos nyereség a 2019-es, 2020-as és 2021-es szinthez képest jelentősen megemelkedett 2022-re. Ugyanakkor az adott termék nagyon jelentős áremelkedését nem ez okozta, hiszen a kiskereskedelmi szereplők nyeresége a bruttó fogyasztói ár elenyésző részét tette csak ki, például a trappista sajt esetén a kiskereskedelmi szereplők átlagos nyeresége a bruttó fogyasztói ár mindössze 6,3%-a volt 2022-ben, miközben a termék fogyasztói ára 161%-kal emelkedett meg 2021-ről 2022-re. Hasonló mondható el az adókról. A bruttó árrésbe épített adók a vizsgált termékek esetében csak elenyésző mértékben járultak hozzá a fogyasztói árak nagyon jelentős emelkedéséhez. Például egy kg trappista sajt átlagos fogyasztói árából a vizsgált kiskereskedelmi szereplőknél (az áfát nem számítva) átlagosan 12,4 Ft-ot tettek ki a kiskereskedők által fizetett adók, ami az

átlagos fogyasztói ár mindössze 0,42%-a. Az egyes kiskereskedelmi szereplőknél ugyanakkor jelentős eltérések tapasztalhatók.

A kiskereskedelmi verseny ösztönzése ugyanakkor kiemelkedően fontos, hiszen ez kedvezően hathat a teljes ellátási láncra. A kiskereskedők ugyanis a beszerzési tárgyalásaikon keresztül befolyásolni tudják az ellátási lánc alacsonyabb szintjeit is – ahogy ezt a GVH ártranszmissziós elemzése is megerősítette. A növekvő verseny ráadásul növeli a vállalati hatékonyságot, és segít visszafogni a magasabb árakat. A versenyhatóság célja, hogy ezen előnyöket minél nagyobb részben a magyar fogyasztók is érezzék, ezért a jövőben is kiemelt figyelmet szentel a kiskereskedelmi szektorra és a fogyasztói árak elemzésére.

Ennek indokoltságát tovább erősíti, hogy a gyorsított ágazati vizsgálat időszakában (különösen az elemzéssel érintett tej és tejtermékek körében) tapasztalt jelentős mértékű árcsökkenésekből – számos más egyéb külső tényező mellett – az a következtetés is levonható, hogy a GVH célzott vizsgálata, hatósági eljárásai hozzájárulhattak az inflációs nyomás mérséklődéséhez, a fogyasztói árak csökkenéséhez.

A gyorsított ágazati vizsgálat eredményei alapján készült jelentéstervezetet a GVH nyilvános társadalmi konzultációra bocsátotta honlapján. A piaci szereplők egy hónapig, május 20-ig tehetnek észrevételeket, ennek keretében a versenyhatóság április 26-ára személyes szakmai konzultációra hívta meg az ágazati szereplőket tömörítő, illetve a jelentéstervezet javaslataiban érintett szakmai szervezeteket (*Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács, Országos Kereskedelmi Szövetség, Magyar Nemzeti Kereskedelmi Szövetség, Felelős Élelmiszergyártók Szövetsége, Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete, Növényi Alapú Élelmiszereket Gyártók és Forgalmazók Országos Szövetsége, Tejallergiásokat Segítő Csoport*).

A határidőt követően a nemzeti versenyhatóság a gyorsított ágazati vizsgálat eredményéről készített jelentést, a beérkezett észrevételek összefoglalását, valamint – ha kéri – az észrevételeket teljes terjedelemben is közzéteszi a honlapján. A gyorsított ágazati vizsgálat jelentés tervezete elérhető [ezen a hivatkozáson](#).

GVH Közszolgálati kommunikációs és Külkapcsolati Iroda